Brain International School
Vikas Puri, New Delhi

पुनरावृत्ति

विषय ः संस्कृत **कक्षा -दश** **अर्धवार्षिक परीक्षा**

प्रश्न 1 अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

कस्मिश्चित् ग्रामे उत्सवः आसीत्। निर्णयः अभवत् यत् क्षीरव्यंजनाय प्रत्येकं जनः स्वगृहात् एकं लघु दुग्धपात्रम् आनीय विशाले पात्रे दुग्धं क्षिपतु। अनेन पर्याप्तं दुग्धं संगृहीतं भविष्यति। सर्वैः निर्णयः स्वीकृतः। रात्रौ एकस्य जनस्य मनसि विचारः उत्पन्नः अभवत्। सर्वेः जनाः तु पात्रे दुग्धमेव पातयिष्यन्ति यदि अहम् विशाले दुग्धपात्रे एकम् लघुपात्रमितम् जलम् क्षिपामि। तर्हि कः ज्ञास्यति?इति। एवं चिन्तयन् तेन पात्रे जलं क्षिप्तम् अन्यैः अपि एवमेव विचार्य पात्रे दुग्धस्य स्थाने जलम् क्षिप्तम्। प्रातःकाले सर्वेषाम् समक्षं यदा विशालपात्रम् अनावृतम् तर्हि सर्वे विस्मिताः परस्परम् अवलोकयन्तः अतिष्ठन्। सम्पूर्णं विशालपात्रं जलेन एव पूरितम् आसीत्। सर्वेः जनाः तूष्णीम् आसन्।

एकपदेन उत्तरत-

i) ग्रामे किम् आसीत्?

ii) सम्पूर्णं विशालपात्रं केन पूरितम् आसीत्?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत-

i) रात्रौ एकस्य जनस्य मनसि कः विचारः उत्पन्नः अभवत्?

ii) प्रातः काले किम् अभवन्?

III भाषिक कार्य़म्-

i) 'चिन्तयित्वा' इति अर्थे गंद्याशे किम् पदे प्रयुक्तम्? (चिन्तयन्/ आनीय / विचार्य / विस्मिताः)

ii) गद्यांशे 'अनावृतम्' इति क्रियापदस्य किम् कर्तृपदं अस्ति? (समक्षं / सर्वेषाम् / विशालपात्रम् / पात्रम्)

iii) ' न्यूनं' इत्यस्य विलोमपदम् अत्र किम्?

iv) ' लघु दुग्धपात्रम्' इति अस्य किम् विशेषणम् अत्र प्रयुक्तम्?

प्रश्न 2 भवान् महेशः भवतः विद्यालये सर्वशिक्षाकार्य□मः आयोजितः। स्वविद्यालयस्य कार्य□मविषये मित्रं रमेशं प्रति लिखिते पत्रे रिक्तस्थानानि मंजूषायाम् प्रदत्तैः पदैः पूरयित्वा पत्रं पुनः लिखतु।

गृहसंख्या □25
अ□1 मोतीनगरम्
1............।
तिथिः............
प्रिय मित्र 2 ....
सप्रेम नमो नमः
अत्र कुशलं तत्रास्तु। मित्र ! अस्माकं विद्यालये 3............... सर्वशिक्षा□कार्य□मः आयोजितः। वयं छात्राः भिन्नवर्गेषु विभक्ताः भूत्वा विद्यालयस्य समीपस्थानि 4.................. गतवन्तः। तत्र लघुकुटीरे 5...............निरक्षरान् जनान् शिक्षायाः महत्त्वं बोधितवन्तः। बालकान् विद्यालये प्रेषणार्थं तान् 6...............। अस्माकं कार्य□मस्य प्रभावेण इदानीम् अस्माकं विद्यालये7............... परिमिताः 8...............बालकाः पठितुम् आरब्धवंतः। भवान् स्व विद्यालयस्य 9............... विषये लिखतु।

भवदीयं मित्रम्
10...............

गतगुरूवासरे □पंचविशतिः □निवसतः □दिल्लीतः □निर्धनाः □रमेशः □कार्य□मस्य □अशिक्षितक्षेत्राणि □महेशः □प्रेरितवंतः

प्रश्न 3 निम्नलिखितं सवादं मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा सम्पूरयत।

सरोजिनी □भगिनी मञ्जरि□अद्य विद्यालये अतीव कौतुहलं कथं विद्यते□
मञ्जरी □ किम् भवती न जानाति 1 ....।
सरोजिनी □ विद्यालयस्य वार्षिकोत्सवः □मया तु न ज्ञायते। कदा निश्चितं भूतमिदम्□
मञ्जरी - त्वं तु 2...............।
सरोजिनी □आम्□अहम् तदा स्वभगिनीं मेलितुम् अमेरिकादेशे आगच्छम्। तदा तस्याः पुत्रः अजायत्।
मञ्जरी - 3.....................।
सरोजिनी □स तु स्वस्था वर्तते। परं मम भगिनी अधुनापि पूर्णतया स्वस्था नास्ति।
मञ्जरी □कथम् ? 4............।
सरोजिनी □सा स्वाभाविकरूपेण प्रसवं न कृतवती अपितु शल्या□मया पुत्रः अजयत।
मञ्जरी □अलं चिन्तया।

समयेन सह सर्वं शुभं भविष्यति। त्वं तु तदा अनुपस्थिता आसीः। इयं समस्या आगता। अधुना तस्याः पुत्रः सा च कथम् स्तः ।आगामी शनिवासरे अस्माकं विद्यालयस्य वार्षिकोत्सवः अस्ति।

प्रश्न 4 मञ्जूषायाः सहायतया निम्नलिखितं कथापूर्तिं कु□त।

महर्षेः आरुणेः पुत्रः 1 ………… आसीत्।यदा सः 2………… अभवत् तदा पिता आ□णि तं 3 ………… अप्रेषत्।सः पुत्रः आचार्यम् उर्पत्य यावत् 4 ………… अभवत् तावत् सः सर्वान् वेदान् सार्थान् अधीत्य पितुः सकाशम् अगच्छत्। "अहम् सर्वश्रेष्ठः" इति मन्यमानः सः 5 ………… अभवत्।एवं भूतं पुत्रं दृष्ट्वा पिता तम् उवाच□ श्वेतकतो □त्वम् आचार्यात् कः ईदृशः ग्रहीतः येन त्वं 6 ………… विपरीतम् अंहकारी अभवः□हे पुत्रः□किम् त्वम् तं 7 ………… जानासि यस्य ज्ञानस्य पश्चात् सर्वम् अज्ञातं ज्ञातम् यस्य श्रवणस्य पश्चात् सर्वम् 8 ………… श्रुतम् सर्वम् अमतमपि मतं भवति।इद श्रुत्वा पिता तस्मै 9 ………… वटवृक्षस्य उदाहरणं यच्छन् जगतः 10………… प्रतिपादयति।

स्वकुलपरंपरायाः □अश्रुतमपि□श्वेतकेतुः □तात्वज्ञानम् □न्यग्रोधफलमाध्यमेन □द्वादशवर्षीयः □ उद्धतस्वभावः □तार्चं□गु□कुलम् □अश्रुतमपि चतुर्विंशतिवर्षः

प्रश्न 5 अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितपदेषुसन्धिं सन्धिविच्छेदं वा कु□त।

1□ गृहात् + आगतः महोदयः।

क□गृहातगतः　　ख□गृहिगतः　　ग□गृहादागतः　　घ□गृहात् गतः

2□सः + विवेकः इति ईरितः।

क□सोविवेकः　　ख□स विवेकः　　ग□साविवेकः　　घ□स्वविवेकः

3□ सः +अपि महा सहगमिष्यति।

क□सुपि　　ख□सोऽपि　　ग□स अपि　　घ□सापि

4□समधे नमस्ते□

क□नमः + स्ते　　ख□नमः + न्ते　　ग□नमः +ते　　घ□न + मस्ते

5 स्वाध्यायभ्यसनं चैव तपः उच्यते।

क□चै एव　　ख□ च एव　　ग□ चइ एव　　घ□ चे ऐव

प्रश्न 7 काल बोधक शब्दैः अधोलिखित दिनचर्या वा पूरयत।

क□ रमेशः सायं 4ः45 वादने ……………… क्रीडति।

ख) अक्षयः प्रातः5ः15 वादने……………… जागर्ति।

ग□अहम् प्रातः 8ः00 वादने……………… पाठशालां गच्छामि।

घ) सायं 7ः30 वादने ………………सीता पूजां करोति।

ङ□सः 12ः00 ………………कार्यालयं गच्छति।